



gender a věda

*newsletter*

**ZÁŘÍ 2017**

#### OBSAH

- Nezlomné ženy disentu a bytová revolta
- Chemici o rovnosti: Radek Škarohlíd
- Mentoring: „Doktorát dodělám, vědkyní být ale nechci“
- Novinky a pozvánky
  - Noc vědkyň a vědců už za dveřmi
  - Seminář k genderovým aspektům v evropském výzkumu
  - Mezinárodní seminář Pracovní skupiny pro změnu
  - TVT: Genderový výzkum hýbe světem
  - Mezinárodní workshop o mentoringu v Praze
  - Proběhl Kongres žen 2017

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

v zářijovém čísle newsletteru Vám představíme námi připravovanou knihu *Bytová revolta: Jak ženy dělaly disent*. Kniha vznikla v rámci Strategie AV21 a představuje jedenadvacet žen, které byly různým způsobem aktivní v Chartě 77 a v disentu. Její vítání se uskuteční symbolicky 17. listopadu 2017 v Galerii Lucerna.

V newsletteru se také například dočtete o tom, že „[p]řítomnost žen do určité míry vede k sebereflexi u mužů.“ Ale že „to funguje jenom na některé muže, jiným není pomoci“, nebo že mentoring zásadním způsobem přispěl k dokončení doktorského studia jedné politoložky. Podzim je nadupaný akcemi, a tak Vás zveme na Noc vědkyň a vědců, seminář Pracovní skupiny pro změnu, workshop o mentoringu, nebo na diskuzi o roli a postavení genderového výzkumu v českém prostředí.

Příjemné čtení a barevný a hezký podzim Vám přeje

Alena Ortenová

ZÁŘÍ 2017

Nada Straková

Letos si připomínáme čtyřicet let od zveřejnění Prohlášení Charty 77. Při této příležitosti spustil Sociologický ústav Akademie věd ČR (SOÚ AV ČR) projekt [Ženy v disentu](#), který si klade za cíl zachytit činnost a role žen působících v Chartě 77 a disentu.

*„Domníváme se, že je pro budoucnost důležité mapovat a analyzovat klíčové momenty historie, a činnost Charty 77 a disidentských skupin k nim bezpochyby patří. Považujeme historicky i sociologicky za důležité ukázat, jak se zapojily ženy a čeho dosáhly,“* říká Marcela Linková, vedoucí NKC – gender a věda a vedoucí projektu Ženy v disentu.

Jde o téma, které je vědecky nedostatečně zpracované a společnosti obecně méně známé. Přitom disidentek, které se postavily komunistickému režimu, nebylo co do počtu málo, ale povědomí o tom, jak se na Chartě podílely, je ve společnosti všeobecně nízké. Mezi signatáři Charty 77 byla asi třetina žen. Nejvíce exponovanou pozici – mluvčí Charty 77 – zastávalo před rokem 1989 dvacet tři mužů a jedenáct žen.

V rozhovorech, které vyjdou knižně v první polovině listopadu, ženy vzpomínají na to, jaké to bylo neustále čelit sledování, předvolání, výslechům, zadržení na 24 a 48 hodin, odposlouchávání, přítomnosti policie za dveřmi bytu, vazbám, vězení. Marie Rút Křížková byla k výsledku předvolána asi dvě stě šedesátkrát, a jak sama říká, vyrovnalo by se to prakticky ročnímu vězení.

Kromě péče o děti a domácnost měly ženy v prostředí Charty 77 další dvě směny - výslechy StB a práci disidentskou. V rámci setkání lidí kolem Charty v tzv. otevřených bytech přijímaly návštěvy, skladovaly samizdat, účastnily se nejrůznějších debat, připravovaly texty. Kromě toho pomáhaly organizovat petice a demonstrace a podílely se na mnoha dalších činnostech. Většina disidentských rodin s dětmi čelila častým kontrolám orgánů sociální péče. Sociálka monitorovala, někdy i skrze sousedy, zda jsou děti čisté, zda mají co jíst, jaká je jejich školní docházka apod. Výhrůžky ze strany vyšetřovatelů, že děti nebudou moci studovat nebo bezpečně nepřejdou ulici, byly častým nástrojem nátlaku. „Měla jsem strach pokaždé, když přišli dělat domovní prohlídku. Žili jsme v situaci, kdy jsme nevěděli dne ani hodiny, kdy přijdou,“ říká Ivanka Lefeuvre a dodává: „Nejvíce mnou otrásl případ mé přítelkyně Ziny Freundové, která byla jednou v noci přepadena ve svém bytě několika příslušníky Státní bezpečnosti, mučena a vystavena sexuální agresi.“ Výslechy a sledování byly téměř výhradně v režii vyslychajících mužů, a ženy se tak ocitaly v situacích, nad kterými neměly kontrolu. Zdena Tominová vzpomíná, jak při výsleších držela kolena u sebe. Ženské tělo, intimitu a sexualitu StB využívala jako specifickou formu násilí záměrně namířenou proti ženám.

Péči o domácnost a o děti dokázaly ženy neotřele využívat. Eda Kriseová s oblibou chodila na výslechy s taškami plnými nákupů. Eva Joachimová převážela dokumenty francouzské tiskové agentuře AFP v zavazadlové kabině, která měla dvojitě dno. Tyto nečekané formy odporu a subverze spojené s rolí pečujících matek ženy do určité míry také chránily.

Velká část činností kolem Charty se odehrávala v bytech, a to byl právě jeden z hlavních důvodů, který ženám umožnil aktivní zapojení. Smazalo se totiž rozdělení na sféru soukromou, kterou máme v našem kulturním kontextu tendenci si spojovat zejména se ženami, a veřejnou, kterou si spíše



pojíme s muži a ekonomickou a politickou činností. V bytech se konala setkání mluvčích, bytové semináře a diskuse, v bytech se přepisovaly a k distribuci připravovaly Informace o Chartě, petice a další texty, do bytů chodily návštěvy a zahraniční novináři, ukrývaly se v nich samizdaty a pašované materiály ze zahraničí. Jak říká Věra Roubalová: „To jsem tedy obdivovala všechny, jak obrovský množství lidí k nim chodilo a jak to ty ženy nesly, protože takovou otevřenou domácnost, to tedy klobouk dolů!“ Všechny tyto činnosti se tak doslova nebo přeneseně odehrávaly ženám v kuchyni a ony se jich mohly, i

když měly malé děti, přímo účastnit.

Dějiny jsou často vnímány jako politický boj, ve kterém hlavní roli hrají muži. Z pohledu historie ženy často nevystupují jako hlavní aktéři. Jedním z důvodů je, že se jejich aktivity odehrávají v soukromé sféře a „velká historie“ každodenní provoz, za kterým stojí převážně ženy, nezřídka opomíjí. Dalším je to, že ačkoliv se ženy veřejného dění účastní a v dějinách hrají nespornou roli, často pak z historie mizí.

Publikace *Bytová revolta: Jak ženy dělaly dissent* má částečně splatit dluh generacím odvážných a statečných žen, které potřebovaly žít v souladu se svým svědomím a postavit se normalizační moci. Tyto ženy chtěly spoluvytvářet lepší podmínky pro život svůj i svých dětí a samy nebo spolu se svými partnery a manžely zabezpečovaly život dissentu a nedaly se zlomit.

**Křest knihy *Bytová revolta: Jak ženy dělaly dissent* se uskuteční 17. listopadu 2017 v Galerii Lucerna od 16 hodin. Srdečně Vás zveme.**

## CHEMICI O ROVNOSTI: RADEK ŠKAROHLÍD

Jak jsme Vás informovali v minulém newsletteru, na podzim letošního roku vyjde v rámci projektu TRIGGER kniha rozhovorů s chemiky působícími na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze, která navazuje na předchozí [knihu rozhovorů s vědkyněmi](#) z téže školy. Přinášíme Vám další ukázkou z rozhovoru s Radkem Škarohlídem.



**„Je krásné žít vybalancovaný, komplexní život.“**

Ing. Radek Škarohlíd se narodil v roce 1987 v Praze. V roce 2013 absolvoval Fakultu technologie ochrany prostředí na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze, kde od roku 2013 pokračuje

v doktorském studiu. Působí na Ústavu chemie ochrany prostředí v pracovní skupině Technologie pro ochranu životního prostředí. Ve svém výzkumu se zabývá metodami charakterizace hydrodynamických parametrů horninového prostředí, matematickým modelováním hydrodynamických procesů v horninovém prostředí a sanačními technikami kontaminovaných zemín, speciálně pak technikou in situ chemické oxidace. Vedle studia a vědy se intenzivně věnuje hudbě. Je spoluzakladatelem a členem hudební skupiny Hentai Corporation, která působí na tuzemské scéně od roku 2005 a je považována za špičku alternativní rockové scény s koncerty po celé ČR a dalších zemích EU.

### **Jaké jsou vaše ambice? Čeho byste chtěl ve vědě dosáhnout?**

Myslím si, že mám schopnosti na to, abych byl do určité míry ve vědě užitečný. Podle mě ani není dobré mít přehnané ambice, třeba si říct, že jednou budu rektor nebo laureát té či oné ceny. To pak znamená, že člověk na něčem lpí a vše dělá s vidinou velkého cíle. Jde přes mrtvolu, a když se mu nedaří, jedná agresivně a egoisticky. Mým cílem je být ve stavu mysli, kdy budu odpočatý, vymeditovaný a kreativní. Pak se nenechám rozhodit negativními vlivy a lidmi, kteří jsou mimo „balanc“. A těch je bohužel hodně. Je krásné žít vybalancovaný, komplexní život.

### **Máte nějakého oblíbeného vědce?**

Hodně mě baví popularizátoři vědy, většinou jsou to fyzici. Jejich prezentace absolutně miluji. Například Michio Kaku, výborný je také evoluční biolog a propagátor ateismu Richard Dawkins, klasik. Bojuje proti sektám a skupinám, které manipulují veřejností a které nemají své „teorie“ vůbec podložené fakty. A potom velmi adoruji Briana Greena, propagátora teorie strun.

### **A oblíbenou vědkyni?**

Vidíte to... Oblíbenou vědkyni nemám. I když jich je určitě hodně. Čtu často popularizační weby jako ScienceAlert a Futurism a vím, že minimálně padesát procent přispěvatelů jsou ženy, takže určité vědkyně jsou, jenže...

### **Mezi studujícími se počet žen neustále zvyšuje, a to i na technických školách, ale tomu neodpovídá zastoupení žen mezi výzkumníky. Vnímáte to jako problém?**

Vnímám. Ale za hlavní problém ve společnosti obecně považuji nerovné odměňování žen a mužů za stejnou práci. To je absolutní zhýralost a nechutnost. Zastoupení žen ve vědě je složitější téma, protože velkou roli hraje i vlastní touha. Je otázka, kolik žen po takové kariéře touží. To ale neznamená, že ženy, které se pro ni rozhodnou, by měly být nějakým způsobem znevýhodňovány. O tom pro mě celý gender je. Ne uměle tlačit na zastoupení žen na určitých pozicích. Ale když se žena rozhodne třeba boxovat nebo jít do armády, musí jí to být umožněno. Nikomu by nemělo být zamezováno naplnit své tužby a životní potenciál podle své vlastní úvahy. Je strašné, když se člověk nemůže rozhodovat svobodně. Podle pohlaví nelze posuzovat kvality člověka, stejně jako podle barvy pleti. Vědecká sféra by měla jít příkladem. Kde jinde než tady by měly v první řadě hrát roli argumenty a racionální myšlení?

### **Jak to je u vás v ústavu se zastoupením žen?**

U nás je to výborné. V jedné laborce jsou dokonce čtyři ženy a dva muži a obecně v ústavu je to tak padesát na padesát. Možná témata z oblasti technologie ochrany prostředí lákají ženy více, mají ekosystémové myšlení a smysl pro ochranu něčeho pospolitého. Asi je to vrozené.

### **Ve vedoucích a rozhodovacích pozicích je ale stále žen velmi málo, čím je to podle vás dáno?**

To je dáno historicky a věřím, že se to bude postupně měnit. Já jsem v tomto naopak liberální. Mně by se líbilo, kdyby nám šéfovala žena. Třeba mi jednou bude šéfovat kolegyně a já s tím nebudu mít žádný problém. Vůbec nechápu, že s tím někdo problém má. To jsou „macho“ pudy a přijde mi to vyloženě primitivní. Mně se líbí, že když do kolektivu vstoupí žena, přinese to většinou takovou opatrnost, zmírní se „nemorálnost“. Všiml jsem si, že kolegové se méně rozčilují... Bylo by skvělé, kdyby třeba v parlamentu bylo více žen, změnila by se tím kultura chování. Přítomnost žen do určité míry vede k sebereflexi u mužů. Na druhou stranu to funguje jenom na některé muže, jiným není pomoci.

*Rozhovor proběhl v srpnu 2017.  
Rozhovor vedla Hana Víznerová*

Celý rozhovor k přečtení [zde](#).

V připravované knize rozhovorů s absolventkami a absolventem mentoringového programu pro začínající vědkyně a vědce zjišťujeme jejich motivaci k účasti v programu, co jim program přinesl a jaký je jejich pohled na vědeckou práci i plány do budoucna. Vybíráme tentokrát z rozhovoru s Karin.

**Karin** je studentka doktorského studia politologie. Politika pro ni není jen předmět studia, ale i způsob života. Je veřejně aktivní, zapojuje se do debat na sociálních sítích, v minulosti publikovala komentáře v některých českých médiích. Jejími oblíbenými tématy jsou česká i světová politika, sociální otázky a genderová rovnost. Nyní pracuje na ministerstvu na pozici vedoucí oddělení. Mezi její záliby patří vedle politiky také sci-fi a fotbal.



### **S čím jsi do programu šla?**

Já skoro nikdy nic neočekávám. Přihlásila jsem se, když jsem nastoupila čerstvě na doktorát a můj školitel byl v té době na své zahraniční studijní cestě. I když jsme spolu konzultovali nějaké věci třeba po e-mailu, tak jsem najednou měla pocit, že jsem strašně osamělá. Jde totiž o úplně jiný režim studia, než zná člověk z magisterských programů, kam prostě chodí, je v nějakém kolektivu a v permanentním kontaktu s vědou nebo s bádáním jako takovým. Takže jsem se cítila osaměle a vlastně jsem nevěděla, jestli to chci dál dělat. Také na mě dopadl tlak související s publikováním a granty, a tak jsem si říkala, že bych díky mentoringu mohla zjistit, jestli to vůbec chci dělat a případně jak. Třeba i díky sdílení nějakých zážitků nebo pocitů a zkušeností s ostatními lidmi, kteří byli nebo jsou v podobné pozici.

### **Takže jsi chtěla zjistit, jestli se chceš živit vědou?**

Nejen to. Můj problém vždy byl a dosud je, že lepším spoustu malých úvazků. Mám malý grant na fakultě, zároveň jsem byla v té době na poloviční úvazek v neziskovém sektoru a ještě jsem měla další

dohody všude možně. Ta situace byla strašně náročná na time management, takže jsem potřebovala inspiraci, jak to všechno sladit, abych mohla dělat víc věcí najednou, a zároveň abych se nezbláznila, nevyhořela (úsměv) a měla dost klidu pro to bádání.

#### **A povedlo se?**

Ano. Díky mentoringu jsem se rozhodla, že vědu dělat nechci. Zároveň jsem ale díky programu na doktorátu zůstala a nepraštila s tím rovnou.

#### **Jak sis hledala mentora nebo mentorku?**

Já jsem si v průběhu úvodního workshopu uvědomila, že chci, aby to byla žena a zároveň někdo, kdo má pochopení pro sladování bádání a veřejného angažmá. Měla jsem tam příležitost víc se nad tím zamyslet a logicky mě napadla má mentorka, která má v tomto ohledu bohaté zkušenosti.

#### **Proč jsi chtěla ženu?**

(úsměv) Protože si myslím, že v českém prostředí, které je stále dost machistické a sexistické, ženy lépe reflektují mocenské vztahy, které jsou přítomné jak v politice nebo ve státní správě, tak ve vědě. Pro mě jako ženu bylo klíčové, aby gender v rámci mocenských vztahů ten člověk reflektoval podobně jako já, a to si myslím, že v českém prostředí může dělat pouze žena. Samozřejmě tu asi jsou i nějací takoví muži, ale není jich moc a myslím si, že to nereflektují tolik, protože prostě mají tu pozici lepší a jejich život v akademickém prostředí je snadnější.

*Rozhovor proběhl v březnu 2017.*

*Rozhovor vedla Martina Fucimanová*

Celý rozhovor najdete [zde](#).

## NOVINKY A POZVÁNKY

### **Noc vědkyň a vědců 2017**



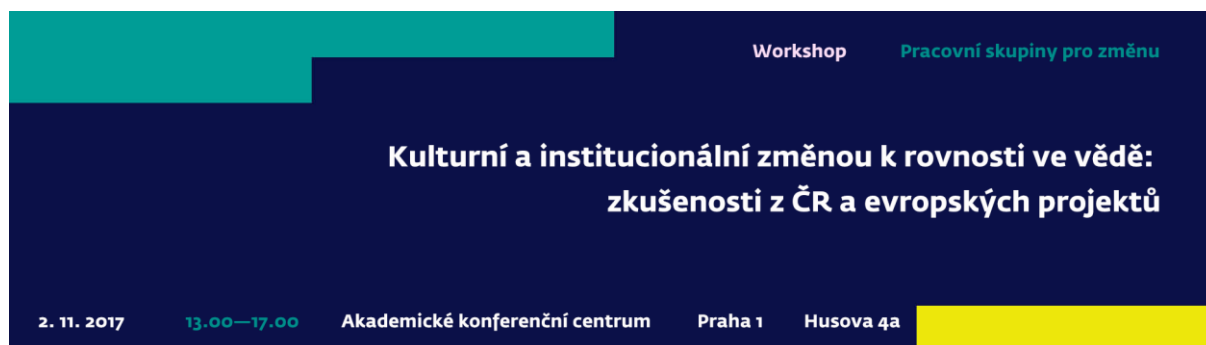
O Noci vědkyň a vědců jsme Vás již informovali, připomínáme se tedy pouze pozvánkou a jmény diskutujících a srdečně Vás zveme. Diskuzi bude moderovat Linda Sokačová z Ministerstva práce a sociálních věcí, ředitelka organizace Alternativa 50+. Diskutovat přijdou: Saša Uhlová (A2Iarm, spoluautorka aktuálního investigativního projektu z prostředí nejhůře placených zaměstnání u nás), Radek Hábl (Mapa exekucí, Otevřená společnost) a Emílie Horáčková (Bachtale, Manushe, Jileha). **Akce se koná v Goethe Institutu** (Masarykovo nábřeží 32, Praha 1), **v pátek 6. 10. od 19 hodin**. Přijďte diskutovat na téma, které se dotýká každého a každé z nás.

## Seminář k genderovým aspektům v evropském výzkumu

Technologické centrum AV ČR a NKC — gender a věda zvou na seminář "**Gender Aspects in European Research: Human Resources Development and the Gender Dimension in Research**". Seminář, který proběhne **25. 10. 2017 v Praze** v rámci projektu TRIGGER, povede Katrien Van der Heyden, konzultantka přední evropské agentury Yellow Window, která poskytuje tréninky jak Evropské komisi, tak univerzitám a výzkumným institucím.

Více k programu a registraci [zde](#).

## Mezinárodní seminář Pracovní skupiny pro změnu



The banner features a dark blue background with a teal header bar on the left. The text is white and yellow. At the top right, it says 'Workshop Pracovní skupiny pro změnu'. The main title is 'Kulturní a institucionální změnou k rovnosti ve vědě: zkušenosti z ČR a evropských projektů'. At the bottom, it lists the date '2. 11. 2017', time '13.00–17.00', and location 'Akademické konferenční centrum Praha 1 Husova 4a'.

Dne 2. 11. 2017 proběhne seminář Pracovní skupiny pro změnu s mezinárodní účastí, který je určen všem, kteří mají zájem dozvědět se praktické informace a sdílet zkušenosti, jak postupovat při zahájení a realizaci aktivit na podporu genderové rovnosti v řízení a rozvoji lidí a ve výzkumné činnosti na svém pracovišti. Cílem semináře je představit a diskutovat aspekty procesu kulturní a institucionální změny v evropském a českém kontextu, úspěšné strategie prosazování tématu ve výzkumných institucích a příklady dobré praxe z mezinárodního projektu TRIGGER i českých výzkumných a grantových institucí.

Více k programu a přednášejícím najdete [zde](#).

## Genderový výzkum hýbe světem, a co u nás?

Na letošním [Týdnu vědy a techniky](#) Akademie věd, největším vědeckém festivalu v České republice, uspořádá NKC — gender a věda **debatu o genderové perspektivě a výzkumu ve veřejných politikách** *Genderový výzkum hýbe světem*. Ačkoliv je u nás genderový výzkum často vnímán jako import ideologie z Bruselu, je z výzkumů, které probíhají už několik desítek let, zřejmé, že genderová dimenze je pro veřejné politiky naprosto klíčová. V České republice ale tyto výzkumy ignorujeme, a to jak ve veřejné diskuzi, tak do značné míry v akademické obci, a to i přesto, že se velmi přínosné a důležité výzkumy dělají i u nás. O co přicházíme jako společnost? Přijďte diskutovat s vědkyněmi o tom, proč se genderovému výzkumu daří lépe v zahraničí a o co přichází česká veřejná politika! Diskutovat přijdou **Libora Oates Indruchová** (profesorka sociologie genderu, University of Graz), **Kateřina Krulišová** (katedra bezpečnostních studií, Metropolitní univerzita Praha) a **Tereza Krobová** (herní studia a genderová studia, Fakulta sociálních věd UK). Moderuje **Marcel Kraus** (TAČR, oddělení strategií a analýz).

**6. 11. 2017 od 19,00 hodin**, Kavárna Galerie Langhans, Vodičkova 707/37, Praha 1

## Mezinárodní workshop o mentoringu

NKC — gender a věda a Eument-net zvou na workshop o mentoringových programech s mezinárodní účastí. Hlavním tématem setkání bude diskuze na tím, jak mohou právě tyto programy přispět genderové diverzitě, rovnosti, mezinárodní spolupráci a interdisciplinarity výzkumu a akademické sféry obecně. Workshop se uskuteční 23. 11. 2017 v Akademickém konferenčním centru Husova 4a, Praha 1. Podrobnosti na našem [webu](#).

## Kongres žen 2017



Ulice, sídla, internet. Letošní Kongres žen se věnoval veřejnému prostoru v jeho fyzické i online podobě. Na webu Kongresu žen nově najdete fotogalerii momentek ze sobotního programu (<http://kongreszen.cz/galerie/>) a také letošní rezoluci (<http://kongreszen.cz/rezoluce-2017/>).



### NEWSLETTER ZÁŘÍ 2017

Měsíčník newsletter vydává Národní kontaktní centrum – gender a věda Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.

ISSN 1801–7339

**Adresa redakce:** Jilská 1, Praha 1 110 00

**Redakce:** Hana Tenglerová, Kateřina Cidlinská, Nina Fárová, Martina Fucimanová, Marcela Linková, Blanka Nyklová, Alena Ortenová, Naďa Straková, Hana Víznerová, Marta Vohlídalová

**Příspěvky a reakce** můžete zasílat na [newsNKC@soc.cas.cz](mailto:newsNKC@soc.cas.cz).

K odběru newsletteru se lze přihlásit na webových stránkách [www.genderaveda.cz](http://www.genderaveda.cz)

Sledovat nás můžete také na sociálních sítích:

